

Nr 137.

Av herr **Björnsson m. fl.**, *angående inrättande av en textilteknisk fackavdelning vid tekniska läroverket i Borås.*

Från textilindustriens representanter har tid efter annan klagomål framkommit över att dess arbetsledarekår numera ej kan rekryteras med personer, som besitta tillräckliga kvalifikationer ifråga om den tekniska utbildning, som den moderna textiltekniken kräver.

Textilteknikerutbildningen har hittills i stort sett varit förlagd till vävskolan i Borås. Denna skola, som inrättades 1866 och sedan 1868 åtnjöt statsanslag, har tvåårig lärokurs. Den avsåg till en början att utgöra ett stöd för hemvävnadsindustrien i orten, men från år 1894 inriktades dess huvudsakliga verksamhet på utbildning av »vävmästare, mönstertecknare och fabrikanter inom vävnadsindustrien», som i och med maskinvävningens insteg fått en alltmera fabriksmässig prägel. Tio år senare framlades på initiativ av industrirepresentanter inom Boråsorten ett förslag till vävskolans omorganisation till en fullständig fackskola för textilindustri. Detta förslag upptogs sedermera i väsentliga delar av den kommitté, som 1907 fick i uppdrag att utarbeta förslag till den lägre tekniska undervisningens ordnande. Detta förslag utgör också grundvalen till kommitténs 1912 framlagda förslag till ordnande av textilteknikerutbildningen.

Kommitténs förslag avsåg en fullständig fackskola för textilindustri med uppgift att meddela »de teoretiska kunskaper och praktiska färdigheter, som i förening med industriell erfarenhet inom någon del av textilindustrien fordras av dem, som närmast skola utöva tillsyn och ledning av arbetet i fabriker för tillverkning av textilvaror samt av mönsterritare». Dessutom skulle undervisningen stå öppen för dem, som ägnade sig åt affärs- eller industriverksamhet på det textila området. Enligt kommitténs förslag skulle textiltfackskolan organiseras på ej mindre än 5 olika fackavdelningar, nämligen 1) för vävning, 2) för blekning, färgning, tryckning och appretering, 3) för mönsterritning, 4) för spinning samt 5) för trika- och spetstillverkning. I stort sett borde eleverna hava förkunskaper motsvarande genomgången realskola, framför allt i matematik, varjämte de skulle under minst 2 år ha deltagit i praktiskt yrkesarbete. Lärokursen omfattade 2 år om 40 läsveckor med 44 obligatoriska och 4 frivilliga undervisningstimmar. Den ojämförligt största delen av undervis-

ningstiden skulle ägnas åt rena fackämnen, endast en mindre del förbehölls tekniskt allmänbildande och grundläggande läroämnen såsom matematik, mekanik, maskinlära, ritning m. m.

Detta vittomfattande förslag har emellertid av statsmakterna endast i ringa del realiserats. Högre textilfackskola har icke inrättats, varför vävskolan i Borås och den Lenningska skolan i Norrköping med allenast ettårig lärokurs alltså äro Sveriges enda utbildningsanstalter för textilteknici.

Beträffande den föreslagna textilfackskolans förläggning anför kommittén: »Att den textiltekniska fackskolan bör förläggas till Borås, anser kommittén vara en sak, som knappast behöver diskuteras o. s. v.» Vad som år 1912 härutinnan ansågs självklart, är helt säkert alltså riktigt. Den maskinella textilindustrin har sin tyngdpunkt i västra Sverige. Sveriges Textilindustriförbund, till vilket äro anslutna inalles 119 företag med cirka 30,000 arbetare, räknar inom västra Sverige, d. v. s. landskapen Västergötland, Dalsland, Halland och Bohuslän med Göteborg icke mindre än 60 företag med cirka 17,300 arbetare. Av dessa 60 företag äro 31 med cirka 8,400 arbetare belägna i den s. k. sjuhäradsbygden med Borås som centrum.

Textilindustriens koncentration till Borås med Sjuhäradsbygden belyses måhända än bättre av följande tabellariska sammanställning av siffror hämtade ur den officiella statistiken för år 1925 angående textil- och beklädnadsindustrin.

Textil- och Beklädnadsindustrin år 1925	Arbetareantal		Tillv. värde	
	Antal	i %	i 1,000 kr.	i %
Hela Sverige	50,500	100,0	420,313	100,0
Borås stad och Sjuhäradsbygden . .	10,126	20,1	92,138	21,9
Borås stad	5,468	10,8	54,724	13,0

Textilindustrin inom Älvsborgs län är mångsidigare än annorstädes i vårt land. Alldeles särskilt gäller detta om Sjuhäradsbygden. I denna bygd har textilindustrin som bekant djupa rötter i en gammal hemindustri, vilken ännu icke är helt utdöd. På den maskinella vävnadsindustriens grund har här en omfattande konfektionsindustri vuxit upp, och Sveriges hittills enda fabrik för tillverkning av konstsilke ur pappersmassa är förlagd till Borås.

Av allt att döma befinner sig Sjuhäradsbygdens textilindustri i en period av synnerligen rask utveckling. Det må vara tillräckligt att som belägg här för erinra om den snabba folkmängdsökningen i Borås de senaste åren. Stadens folkmängd har under femårsperioden 1923—1927 stigit från 29,524 till 34,564.

Under sådana förhållanden är det naturligt, att de gamla kraven på förbättrade utbildningsmöjligheter för blivande textilteknici inom denna bygd under sista åren vunnit i styrka och tagit sig uttryck i framställningar från textilindustriens representanter till olika myndigheter.

Emellertid kan man konstatera en ganska bestämd omsvängning i uppfattningen angående bästa sättet att lösa denna fråga. Tilltron till värdet av fackskolans starkt specialiserade utbildning synes hava minskats. Man har funnit, att en allmänteknisk utbildning i exempelvis maskin- och värmelära är oundgängligen nödvändig för textilteknikern lika väl som för de flesta övriga teknici. Måhända har på sina håll också erfarenheterna från de inom ett par av teknikens områden verksamma fackskolorna bidragit till denna omsvängning. Man hyser dessutom ganska allmänt den uppfattningen, att det skulle bliva rätt svårt att i vårt land finna tillräckligt kvalificerade krafter för rekrytering av en textilfackskolas lärarekår, om man som mål för en sådan skolas undervisning ville ställa en högskolemässigt avslutad utbildning.

Den tekniskt ledande personalen inom vår textilindustri uppskattas av sakkunniga till omkring 1,000 personer. Som följd härav skulle årsantalet utexaminerade elever vid en dylik anstalt komma att i genomsnitt sannolikt icke överstiga trettioålet. Då en textilfackskola såväl absolut som i förhållande till elevantalet måste draga betydande kostnader, är det redan av hänsyn härtill omöjligt att tänka sig textilindustriens utbildningsfråga löst på denna väg under den närmaste framtiden.

För tillgodoseende av textilindustriens trängande behov av förbättrade utbildningsmöjligheter är man därför hänvisad till mindre vittgående reformer än dem ovannämnda kommitté föreslagit. På grund av det förhållandevis ringa antalet elever, som kan väntas, synes det oss nödvändigt, att utbildningen — i varje fall till en början — koncentreras till en enda anstalt, vilken i sådant fall av skäl som ovan berörts lär ha sin enda naturliga förläggningsplats i Borås.

Begränsas problemet på detta sätt av ekonomiska och lokala hänsyn, har man för dess lösning att välja emellan utbyggnad antingen av Vävskolan eller av Tekniska elementarskolan i Borås.

För genomgång av Borås vävskola, vars undervisning är fördelad på 2 läsår, förutsättes allenast vanlig folkskolebildning som underlag. Industripraktik är ej obligatorisk före inträdet, ehuru flertalet av eleverna under längre eller kortare tid i regel varit sysselsatta med industriellt arbete. Undervisningen, som sålunda ej kan stödja sig på nämnvärt mått av teoretiska kunskaper, måste hållas på ett elementärt plan, och den allmänt tekniska utbildningen kan ej höja sig över den rena yrkesskolans nivå.

Vävskolan, vilken i sin nuvarande form alltjämt har en uppgift att fylla, kan således icke utan en betydande omläggning, vilken skulle helt förrycka dess nuvarande karaktär, tillgodose det krav på allmänteknisk utbildning, vilket av textilindustriens representanter avgjort ställes framför kraven på en långt driven specialisering i fråga om den egentliga fackutbildningen. I ett uttalande av Borås fabriksförening (bil. A) framhålles, att den textiltekniska specialutbildningen icke får ske på bekostnad av en god teknisk allmänutbyggnad, vadan den gängse 2-åriga fackskoletypen enligt dess mening bör anses helt utesluten, då densamma på grund av den korta studietiden i alltför hög grad förskjuter utbildningens tyngdpunkt till nackdel för en verklig ingen-

jörsutbildning. I stället föreslås såsom önskvärt, att skolan måtte göras minst 3-årig. Likaså önskar man en viss skärpning i inträdesfordringarna, som borde jämföras med fordringarna för inträde på tekniskt gymnasium, dock att om möjligt 1 års föregående praktik borde vara obligatorisk.

I själva verket lider det intet tvivel, att den allmänt tekniska utbildningen måste skjutas mera i förgrunden, om textilteknikern skall kunna fylla sin plats. I åtskilliga fall ha elever, som utexaminerats från våra tekniska läroverk och som sålunda helt saknat varje särskild orientering på det textila området, med framgång ägnat sig åt textilteknisk verksamhet. Den fackliga utbildning, som givetvis varit av nöden, har därvid relativt lätt kunnat vinnas under den praktiska yrkesutövningen.

Den utbildning, som de tekniska elementarskolorna liksom de tekniska gymnasierna avse att bibringa, har varit av allmänt teknisk art. Dock har genom den linjeuppdelning, som genomförts under en del av lärokursen vid elementarskolorna liksom i visst fall även vid gymnasierna, en orientering åt något av industriens huvudområden kunnat ske. Sålunda har undervisningen differentierats i maskinteknisk, kemisk-teknisk, byggnadsteknisk eller i elektroteknisk riktning.

I överensstämmelse härmed och med hänsyn till nutida behov borde man kunna för textilindustriens räkning jämväl införa en textilteknisk linje. Lämpligen borde så kunna ske därigenom, att inom Borås tekniska elementarskola eller det gymnasium, vartill denna skola kan komma att omorganiseras, anordnades en textilteknisk fackavdelning. Denna tanke är ej ny. Tvärtom har den varit föremål för ingående diskussion såväl inom nämnda skolas styrelse som inom industriella kretsar. Sålunda hava ovan omnämnda industrirepresentanter anslutit sig till tanken på tekniska elementarskolans omorganisation till »ett tekniskt gymnasium, varvid undervisningsplanen regleras så att den erhåller, för dem som så önska, en så vitt möjligt utpräglat textilteknisk inriktning —». Den rent fackliga utbildning, som för den blivande teknikern är av nöden, torde i varje fall till väsentlig del böra vinnas under hans praktiska verksamhet inom någon av textilindustriens många vitt skilda grenar. För den mera speciella utbildning, som i vissa fall erfordras, har man hittills varit hänvisad till specialkurser vid anstalter vare sig inom eller utom landet. I den mån materiel och övriga resurser medgiva och framför allt i den utsträckning lärare för ändamålet kunna påräknas, synas dylika kurser kunna och i viss utsträckning böra anordnas vid Borås vävskola.

Vid olika tillfällen har från tekniska elementarskolans sida framhållits som önskvärt, att lärjungarnas förkunskaper vid inträdet i läroverket höjas till samma nivå som vid de tekniska gymnasierna, vilket i främsta rummet skulle innebära en ej oväsentlig förbättring av förkunskaperna i matematik. Detta skulle ha en gynnsam inverkan icke blott på studieresultatet i detta ämne utan även underlätta tillgodogörandet av undervisningen i samtliga de ämnen, vilka kräva matematiska förkunskaper.

Detta önskemål, vilket bleve automatiskt tillgodosett, ifall skolan omorganiserades till tekniskt gymnasium, är självfallet av samma betydelse för en tex-

tilteknisk linje som för övriga, varför detsamma vid ett eventuellt inrättande av en dylik linje synes värt noggrant beaktande.

Inrättandet av en textilteknisk fackavdelning vid tekniska elementarskolan i Borås underlättas väsentligt därav, att denna skola står under samma lokalstyrelse som vävskolan, vadan denna senare skolas maskiner, instrument och materialsamling givetvis kunna utnyttjas för en sådan avdelnings undervisning, varjämte vävskolan kan utgöra ett visst stöd, då det gäller att ordna lärarefrågan.

Elementarskolan förfogar redan över tillräckliga lokalutrymmen. Dessutom har Borås stad förbundit sig att tillhandahålla nödiga lokaler för det fall, att en fackskola eller ett tekniskt gymnasium komme att inrättas i staden, vadan det kan förväntas, att staten icke behöver vidkännas några som helst kostnader för lokaler. Det är ganska sannolikt, att nödvändig undervisningsmateriel utöver vad som redan finnes kan erhållas kostnadsfritt eller i varje fall till lågt pris från ortens industriella företag.

För staten skulle således återstå att täcka i huvudsak endast lärarelönerna. Vid de nu befintliga fackavdelningarna upptar specialundervisningen endast 18 veckotimmar för varje sådan linje. Det kan därför beräknas, att lönekostnaderna icke kunna bli höga. Att exakt angiva desamma är uppenbarligen icke möjligt, förrän detaljerat förslag till timplan och organisation i övrigt föreligger.

I detta sammanhang må det omnämnas, att läroverkets byggnadstekniska fackavdelning under senare tid varit föga frekventerad, varför det kan ifrågasättas, om den numera är av behovet påkallad eller om den måhända icke borde ersättas av någon annan. Vi anse, att inrättandet av en textilteknisk fackavdelning vid det tekniska läroverket i Borås, även om möjlighet därför skulle beredas genom den byggnadstekniska avdelningens nedläggande, skulle göra läroverket bättre skickat än hittills att tillgodose ortens och landets behov av utbildningsmöjligheter för blivande teknici.

Under åberopande av vad nu anförts få vi därför hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning av frågan om inrättandet av en textilteknisk fackavdelning vid det tekniska läroverket i Borås och för riksdagen framlägga därpå grundat förslag.

Stockholm den 21 januari 1928.

Edv. Björnsson.

Axel Vennersten.

A. Lindgren.

Bil. A.

Till Styrelsen för Tekniska Elementarskolan i Borås.

Borås Fabriksförening jämte andra inbjudna representanter för speciellt den inom Borås stad med omnejd förhärskande textilindustrien har på sammanträde den 10 dennes efter ett inledande föredrag av ingenjör Torsten Davidsson över »Några synpunkter beträffande Tekniska elementarskolans och Vävskolans omorganisation» i en efterföljande diskussion ingående behandlat de olika spörsmål, som särskilt från textilindustriens sida måste framhållas vid en omorganisation av ovannämnda läroanstalter, och har mötet enat sig om att göra följande uttalande.

1) Textilindustrien intager vad tillverkningsvärde och arbetareantal beträffar den tredje platsen bland vårt lands industrier, och den moderna tekniska utvecklingen har gjort, att allt större anspråk måste ställas på de inom denna industri arbetande teknikerna såväl ur kvalitativ som kvantitativ synpunkt.

Då därtill kommer, att inom landet icke förefinnes någon läroanstalt, som på ett tillfredsställande sätt kan tillgodose detta oavvisliga behov av för textilindustrien utbildade tekniska krafter, så har man i mycket stor utsträckning varit nödsakad att införskriva utländska textiltknici. Det bör emellertid icke minst ur nationell och nationalekonomisk synpunkt vara önskvärdt, att inhemska krafter komma till användning för ifrågavarande ändamål.

2) Den textiltkniska specialutbildningen får emellertid icke ske på bekostnad av en god teknisk allmänunderbyggnad, och det är av detta skäl som man är fullt ense om, att en omorganisation av Tekniska Elementarskolan i Borås till en textiltknisk fackskola i princip överensstämmande med de övriga inom landet förefintliga tekniska fackskolorna icke är önskvärd.

3) Textilindustriens behov av inom landet utbildade knici skulle otvivelaktigt bäst tillgodoses genom en specialskola med minst 3-årig lärokurs och med inträdesfordringar i huvudsak överensstämmande med dem, som nu äro gällande för de tekniska gymnasierna, helst dock med ett års praktik.

4) Då emellertid mötets deltagare inse, att tiden kanske ännu icke är mogen för införandet av en dylik tredje skoltyp, men dock äro övertygade om nödvändigheten av att snarast möjligt positiva åtgärder vidtagas i antydd riktning, så vill mötet för sin del föreslå, att Tekniska Elementarskolan i Borås omorganiseras till ett tekniskt gymnasium, varvid undervisningsplanen regleras så, att den erhåller, för dem som så önska, en så vitt möjligt utpräglad textiltknisk inriktning, och att man sedan inom vävskolan anordnar en 1-årig, eventuell till att börja med $\frac{1}{2}$ -årig kurs, som gör det möjligt för från tekniska gymnasiets textiltkniska avdelning utexaminerade elever att erhålla en lämplig komplettering i de textiltkniska ämnena.

Borås den 11 maj 1927.

På Borås Fabriksförening:s vägnar

OLOF G. OLSEN.

Nils Engblom.

Vidimeras:

Ivar Nordenskjöld.